

70. léta

ANNI DI PIOMBO

70. léta v Itálii jsou poznamenána četnými **teroristickými** útoky. Proto bývají nazývána jako ANNI DI PIOMBO, tedy roky olova. Dochází k četným výbuchům na veřejných místech jako jsou banky či nádraží, k atentátům na veřejně činné vysoce postavené osoby, zejména politiky, podnikatele, soudce či novináře.

Anni di piombo jsou vyvrcholením **nespokojenosti** s politicko-institucionální situací v Itálii, která podléhá **chaosu** (rychle se střídající vlády neschopné nabýt dostatečné důvěry, setrvávání jednoho politického subjektu u moci – tzv. zablokovaná demokracie, nedostatečnost státu v sociálních otázkách, neschopnost reforem, zkorumpovanost politiků).

Tato nespokojenost se přetvřela do veřejného **násilí** (*violenza di piazza*) a přerostla v ozbrojenou bitvu, vedenou organizovanými skupinami extrémně pravicového či levicového ražení, které využily zbraně terorismu za účelem ovlivnění nebo **svrhnutí** politicko-institucionálního zřízení země. Mezi tyto skupiny patří mimoparlamentární levicově zaměřené organizace jako Lotta Continua, Movimento Studentesco, anebo teroristické organizace – Rudé Brigády. Tento levicový terorismus je nazýván jako **rudý**, ale činné byly i organizace extrémně pravicové (tzv. **černý** terorismus: NAR, Ordine Nero), které reagovaly na rudý terorismus. Vše začíná již na konci 60.let, kdy svoji nespokojenost vyjadřují především studenti a v návaznosti na ně i dělníci. K násilí na veřejnosti dochází poprvé v prosinci 1969, kdy dojde k výbuchu v milánské bance na Piazza Fontana. Tato událost vyznačuje počátky období zvaného Anni di piombo. Samotný termín AdP pochází z pozdější doby a je spojován s názvem filmu od Margarethy Von Trotta.

Kapitoly:

1. Dělnické nepokoje a Horký podzim (1969)
2. Reakce vlády na nepokoje – snaha o reformy
3. Strategie napětí – tedy teroristická reakce krajní pravice, která má propojení na tajné služby
4. Hospodářská krize a pokus o Historický kompromis (spolupráce mezi DC, PCI a PSI)
5. Levicový extremismus – teroristická činnost Rudých Brigád, únos a vražda Alda Mora
6. Komunisté ve vládě – anni di solidarietà nazionale a konce historického kompromisu (79)

DĚLNICKÉ NEPOKOJE (1968-73) A HORKÝ PODZIM (1969)

VZNIK REVOLUČNÍ LEVICE

Studentské hnutí v létě 68 zaznamenalo velkou transformaci. Z univerzit se studenti přesunuli k branám **továren**, které střežili. Chtěli založit novou **revoluční** levicovou stranu, inspiraci viděli ve francouzských událostech, kde ovšem vyhlídka na revoluci ztroskotala. Italové nechtěli dopustit stejnou chybu, a proto zdůrazňovali větší potřebu organizace, ideologie, disciplíny a revoluční strategie.

Tak se na podzim 1968 rodí **Nová italská levice** (*Nuova sinistra italiana*), která ovšem není tak nová, jak tvrdí, právě naopak: vrací se k ruské revoluci, a k postupům leninismu a stalinismu...to jsou dominantní modely organizace. Vládne zde duch fanatismu a velmi vysoké disciplíny.

Vzniká tak obrovský počet **revolučních skupin**: *Servire il Popolo* (maoisté), *Avanguardia Operaia* (Milano, ortodoxní leninismus), *Movimento studentesco* (Università di Milano, sympatie se stalinismem), *Lotta Continua* (anarchistická a chaotická), *Potere Operaio* (Torino, Porto Marghera), *Manifesto* (intelektuálové, co opustili PCI).

Cílem těchto skupin je vytvořit skrze svou fanatickou militantní činnost široké **antikapitalistické a revoluční povědomí** uvnitř **dělnické vrstvy**.

Mezi jeho charakteristiky patří sektářství, ideologičnost i nebezpečný ambivalentní postoj k **násilí**. Snažili se bez jakékoli reflexe aplikovat postupy v Asii a Jižní Americe, nereflektující možné důsledky v kontextu italské společnosti 60.let, která bude stavět takovýmto snahám překážky.

Pro tyto skupiny byla socialistická revoluce za dveřmi, a tak se snaží přesvědčit všechny její podporovatele o krátkodobém horizontu takovéto činnosti. Dělníci byly těmito myšlenkami velmi přitahováni.

DĚLNICKÉ NEPOKOJE

Na studentské nepokoje a akce levicových skupin navazují **dělnické nepokoje**. Samotní studenti si totiž dali za úkol „jít směrem k lidu“ (*andare verso il popolo*), aby bylo dosaženo hlubší sociální změny. Lepší možnost **vzdělání** měla za následek 2 jevy: na jedné straně držela mimo fabriky velký počet mladých lidí, na druhé straně způsobila to, že ti, co vstupovali do továren, nesli si s sebou lepší základ kulturního povědomí a také vyšší uvědomělost než dřívější zaměstnanci.

Také levicové skupiny, které v té době vznikaly, považovaly za hlavní pole své politické působnosti **agitaci mezi továrními dělníky**, s nimiž mnozí navazovali styky ještě jako rebelující studenti. Po celé řadě divokých stávek v roce 1968 došlo k jejich novému výraznému rozmachu v červenci 1969.

Příčiny těchto nepokojů jsou spatřovány v několika jevech: strnulost (*rigidita*-neohybnost) v oblasti trhu práce, odcizení (*alienazione*) obyčejných dělníků, zloba jižanských emigrantů (*rabbia*).

Uvnitř továren došlo k **restrukturaci**: vyšší mechanizace, zvýšení tempa práce, rozšíření úkolové práce (*cottimo*-kusová, zakázková). To vše způsobilo mezi zaměstnanci další rozdíly: vedoucí měli větší moc v rozdělování práce, posílil i dozor nad podřízenými.

PIRELLI

Dělníci se tedy dali na stranu studentů a společně organizovali aktivity v továrnách: modelem se všem stala továrna na pneumatiky **Pirelli** v Miláně, kde dělníci společně se skupinou *Avanguardia Operaia* zorganizovali tzv. Základní jednotný výbor (*Comitato unitario di base –Cub*), který odmítal přílišnou kompromisnost jak odborů tak komunistů. Po několika měsících bitev dělníci zvítězili a vyžadovali změnu poměru mezi kapitálem a prací v Itálii.

Požadované změny sahaly od zlepšení **podmínek** práce (konec úkolové práce, snížení pracovních rizik a snížení pracovního tempa) až ke všeobecným otázkám, např. setření **rozdílů v platech** mezi dělníky samotnými či mezi dělníky a úředníky. Obyčejní dělníci chtěli být po uplynutí určité doby povýšeni.

Strategie pro dosažení těchto požadavků se neustále vyvíjela a měnila: došlo především k decentralizaci, byla rafinovanější, organizovanější, byly vyvinuty nejrůznější typy stávek (v menších odděleních), takže nadřízení nebyli schopni to uhlídat, navíc byli často fyzicky ohrožováni.

FIAT

Vše vyvrcholilo v létě 1969 v turínském **FIATu**, kde se vzbouřili dělníci za zlepšení pracovních podmínek. Spojili se zde dělníci se studenty (shromažďovali se na Fakultě medicíny) a vyšli do ulic, kde došlo ke střetu s policií a k násilným bitkám. Podzim **1969** bývá v terminologii italské historie nazýván **AUTUNNO CALDO** (horký podzim), protože stávky dosahují **celonárodního** měřítka. Do čela stávek se postavily **odborní** ovládané nejen komunisty a socialisty, ale i křesťanskými demokraty. Pod jejich vedením proběhla celonárodní stávka téměř milionu a půl kovodělníků a dělníků ve strojírenství, která skončila **vítězně**.

Zaměstnavatelé se zavázali zvýšit **mzdy**, postupně zavést **40ti** hodinový pracovní týden a souhlasili i s organizováním **odborářských** shromáždění v továrnách.

Tento úspěch byl počátkem řetězové reakce a v následujících třech letech se odehrály celonárodní stávky pracovníků v průmyslu chemickém, stavebním, železničářů, zaměstnanců pošt, nemocnic atd. V roce 1972 počet stávkujících dosáhl 4,5 milionů.

DŮSLEDKY A ZHODNOCENÍ

Stávková vlna měla nejen negativní, ale i své **pozitivní** stránky: byla neocenitelnou školou demokracie a politického života, v níž se dělníci naučili chápat význam **kolektivní** akce a **solidarity**. Přinesla také zvýšení životní úrovně širokých vrstev obyvatelstva a výrazně zlepšila pracovní podmínky a práva továrních dělníků a dalších zaměstnanců.

Mezi **negativní** důsledky však patří **pokles** výroby, snížení výše celkového růstu hrubého národního produktu. Tato tendence se ještě prohloubila v roce 1971, kdy západní země postihla hospodářská recese. Růst spotřebitelských cen tak negoval dřívější nárůst reálných mezd. Docházelo k odlivu kapitálu do zahraničí, silnému omezení investic, růstu inflace, devalvaci liry.

Italský osmašedesátý a následující horký podzim tedy sice rozvířily společnost, ale **nezasáhly** tam, kde byla změna nejvíce žádoucí – do zaostalých politických a společenských struktur. I nadále přežívá systém tzv. **zablokované** demokracie, která nepřipouští politickou alternativu. Neotřesitelné postavení DC podporovalo korupci, která se stala téměř institucionální a provázela občany na každém kroku. Státní peníze končily často v ruce mafiánských bossů.

REAKCE VLÁDY NA NEPOKOJE – REFORMY

V roce 1968 se konají volby, kde dochází k mírným změnám: DC 39%, PCI dosáhla nejvyššího nárůstu 1,6% a dosáhla tak 27%, PSU (sjednocená socialistická strana) dosáhla pouze 14,5%.

Mezi lety 68-72 se vystřídaly rychle vlády středo-levé koalice v čele s DC lídrem Marianem **Rumorem**. Vůdci DC tak museli čelit **krizi** a nebyli schopni nalézt stabilní řešení vlády. Nemohli dále zůstat necitliví k situaci, pokusili se nabrat nový kurz a to **REFORMISTICKÝ**.

REGIONY – RUDÝ PÁS

Šlo ale jen o narychlo připravené, málo naprogramované a nedostatečné reformy. Přesto ale došlo konečně k **ustavení regionů v roce 1970** (teprve 22 let po ústavním nařízení, které je předpokládalo!).

Vzniklo tak 15 regionů vedle 5 regionů se speciálním statutem (Val d'Aosta, Trentino-Alto Adige, Friuli-Venezia Giulia, Sicilia e Sardegna). Každý region si volil radu, měl širší moc než obce a provincie. Došlo ale k tomu, čeho se středovní a pravicovní politici obávali: vytvoření rudého pásu (tzv. Fascia rossa) ve střední Itálii, kterou tvoří regiony Emilia-Romagna, Toscana a Umbria.

ZAVEDENÍ REFERENDA

Další reformou bylo zavedení **referenda**, které se mohlo vyhlásit, pokud si to vyžádá více než 500 000 občanů anebo 5 regionálních rad anebo 1/5 celého parlamentu. Referendem se nemohl ustavit žádný nový zákon, naopak mohlo se rozhodnout jen o odstranění stávajících zákonů.

Tyto dvě reformy přispěly k **decentralizaci** moci a nabídly občanům možnost vykonávat alespoň minimální kontrolu nad rozhodnutími, ke kterým docházelo.

ZÁKON O ROZVODU

Další reformy se dotkly důchodů, a hlavně návrhu zákona o **rozvodu**.

S tím vyšel poprvé Loris Fortuna už v roce 1965. Narazil ale na odpor DC a církevní hierarchie. Laický názor veřejnosti, ovlivněný ligu za rozvod *Lega italiana per il divorzio* (Lid) se postavil na stranu Fortuny.

V listopadu 1969 Poslanecká sněmovna schválila zákon 325 hlasy pro vůči 283 hlasům proti. Státním zákonem se stává po delších průtazích až 1.12.1970. Laická Itálie tak dosáhla důležitého vítězství, který představuje další krok na cestě k sekularizaci Itálie.

LA STRATEGIA DELLA TENSIONE (strategie nátlaku, napětí)

Pojem Anni di piombo je spojen s dalším termínem, a to „la strategia della tensione“, tedy strategie napětí. Na přelomu 60. a 70. let dochází k následujícím událostem.

TERORISTICKÉ ÚTOKY

V roce 1969 vybuchla v Národní zemědělské bance (*Banca Nazionale dell'Agricoltura*) na **Piazzе Fontana** v Miláně **bomba** – za následky měla 16 mrtvých a 88 zraněných.

Ve stejný den vybuchly další dvě bomby v Římě a zranily 18 lidí.

Policie velmi rychle učinila závěr, že to mají na svědomí **anarchisté** a zatkla a věznila dva anarchistické vůdce: jeden strávil nevinně ve vězení 3 roky, druhý za nejasných okolností spáchal při výslechu sebevraždu (skočil ze čtvrtého patra). Ukázalo se, že oba byli nevinni.

Tyto útoky byly počátkem vzestupné spirály **teroristických** útoků, kdy jen v první polovině roku 1972 došlo k 270 výbuchům.

SPOJENÍ MEZI EXTRÉMNÍ PRAVICÍ A TAJNÝMI SLUŽBAMI

Pomalu a neúprosně se začalo rýsovat nové, mnohem více alarmující vysvětlení: důkazy, které policie ignorovala poukazovaly k **neofašistické** skupině z Veneta, jejichž vůdci byli Franco Freda a Giovanni Ventura. Nejvíce starostí však působilo to, že Ventura měl blízké vztahy ke Guidovi Giannettinimu, poručíku z bezpečnostní informační služby SID (*Servizio Informazioni della Difesa*), což byl vášnivý podporovatel MSI (*Movimento sociale italiano* - neofašisté). Je tedy téměř jisté, že za útoky stály zájmy **extrémní pravice** a bývalých stoupenců italského fašismu.

Tak vyšel najevo znepokojující fakt, že mezi členy tajné služby a extrémní pravici jsou vztahy.

Italská veřejnost, informovaná skvělými analýzami novinářů, byla čím dál tím více přesvědčována, že se připravuje komplot na úkor demokracie. Série atentátů a dalších zločinů měly za úkol rozšířit panický **strach a nejistotu**, že brzy dojde ke státnímu převratu. To byla strategie nátlaku (*tensione* - napětí), kterou vyvíjela extrémní pravice.

STRATEGIE NAPĚTÍ

Pojem „strategia della tensione“ se tedy vztahuje na sérii italských teroristických atentátů a **krveprolití**, ke kterým došlo ve značné intenzitě hlavně mezi lety 1969-74. Postupně byla shromážděna podezření a občas i důkazy, že existuje blízkost či spojení mezi původci atentátů, často náležícími k extrémním pravicovým politickým hnutím a mezi strukturami tajných a vojenských služeb.

Cílem této strategie bylo **šířit neklid a strach** ve veřejném mínění za účelem ospravedlnit zavedení policejního státu. Tato strategie spočívala v sérii atentátů provedených takovým způsobem, aby se zdálo, že byly zosnovány a provedeny členy extrémní levice.

Podnětem této strategie bylo v rámci studené války delegitimizovat (znemožnit) Italskou komunistickou stranu (PCI), která v letech protestů (1968-78) měla jen kousek k tomu, aby se stala první politickou stranou Itálie (v roce 1976 dosáhla 34%).

Poprvé tento termín byl použit v souvislosti s událostmi na Pizza Fontana v Miláně, kde vybuchla v roce 1969 **bomba**. Posledním rozsáhlým atentátem, který ohraničoval nejpalcivější období této strategie v Itálii, bylo krveprolití ve **vlak**u **Italicus** v Bologni, 4. srpna 1974, kdy zahynulo 12 osob a dalších 105 bylo zraněných.

V důsledku těchto událostí vládní opozice, tisk i veřejnost žádala vládu, aby rozjela vyšetřování aktivit tajných služeb. Nejvyšší státní autority však měly snahu to co nejvíce oddálit, s výmluvou na národní bezpečnost. Tak se proces Piazza Fontana táhnul dlouhou dobu (až v roce 1981 byli sice neofašisté Ventura, Freda a poručík Giannettini odsouzeni na doživotí, ale hned zase osvobozeni Odvolacím soudem).

HOSPODÁŘSKÁ KRIZE (1973) A HISTORICKÝ KOMPROMIS (73-79)

Roku 1973 postihla Evropu ropná krize: země vyvážející ropu sdružené v OPECu se rozhodly **zvýšit cenu ropy o 70%** a zároveň snížit export o 10%. To se promítlo do reality závratným nárůstem cen ropy, a tedy i omezení výroby, zavírání továren, další znehodnocování měny, zvyšování cen dovozu a šíření černého trhu, a samozřejmě zadlužení státu.

V tomto období krize a neklidu se objevil náznak změny a příslib budoucího obratu: v březnu 1972 byl zvolen tajemníkem PCI Enrico **Berlinguer**. Byl to charismatický člověk, silná autorita, které se podařilo změnit nehybnost strany.

V roce 1973 publikoval sérii článků, v nichž načrtl projekt **HISTORICKÉHO KOMPROMISU** mezi **komunisty, socialisty a křesťanskými demokraty**. Tento plán měl odvrátit **nebezpečí** možného nástupu autoritativní vlády v důsledku šířícího se terorismu. Odmítl názor, že by DC byla neměnnou, „nehistorickou“ kategorií, reakční stranou a upozornil na její pestrou sociální skladbu a na síly, které mají zájem na reformách, a na ukončení politiky mrhání veřejnými prostředky.

Svým projektem Berlinguer navazuje vědomě na zkušenost spolupráce mezi těmito stranami z doby rezistence, která se promítla sice do ústavy, ale nikoli do politického systému země.

Italská společnost se však od doby války dost změnila, došlo k posunu hodnot a většina Italů viděla přítomnost i budoucnost spíše v pojmech materiální a konzumní reality, než z hlediska ideálů, s nimiž přišel Berlinguer.

Historický kompromis byl zároveň pokusem komunistů o vytyčení tzv. třetí cesty k socialismu, která neměla být opakováním sovětské zkušenosti, ani neměla následovat sociálně-demokratickou linii.

Program vzbudil více ohlasu v cizině než v Itálii. Nicméně některé jeho principy byly podnětem k veřejným diskusím.

V této době navíc ropná krize a hospodářská recese způsobily vyšší **nezaměstnanost**, zavírání továren, rušení závodů, odliv kapitálu do zahraničí, kde byly nižší mzdy. Dělníci opět stávkovali, obsazovali továrny. Odbory sice nabádaly k umírněnosti, mezi dělnictvem se angažovali různí levicoví **extrémisté**, k nimž se přidružily od roku 1970 **Rudé brigády**.

LEVICOVÝ EXTREMISMUS – RUDÉ BRIGÁDY

Rudé brigády oznámily svoje založení v říjnu roku 1970, a to jako „dělnická autonomní organizace, která je připravena bojovat proti pánům (*padroni*) svého vlastního terénu“. Jejich členové chtěli prostě urychlit chod dějin, protože netrpělivě **očekávali revoluci**, která stále nepřicházela. Skrze svoji násilou a nelegální činnost chtěli podráždit kapitalistickou společnost.

Členové Rudých brigád (RB) byli většinou z **dělnických** rodin nebo **střední** vrstvy – účastníci **studentského** hnutí, kteří se nechtěli přizpůsobit, tak jak to většina studentů udělala, dále komunistická mládež. Byli to příznivci revoluční vlny z přelomu 60. a 70. let, kteří byli přesvědčeni, že je v jejich silách urychlit chod dějin a tohoto obratu měli dosáhnout násilnými akcemi, vedenými z podzemí. Měly vyhrotit protiklady kapitalismu a přerůst v konflikt mezi vykořisťovanými a vykořisťovateli. Čtveřici zakladatelů tvoří Renato **Curcio**, Mara Cagol, Alberto Franceschini a Mario Moretti.

Mezi jejich první akce, zaměřené na šéfy velkých továren v Miláně a Turíně, patřil 20ti minutový únos šéfa SIT Siemensu Macchiariniho v roce 1972. Od roku 1974 se metody přiosťují: únos na 35 dní janovského soudce Maria Sossiho. Existence RB se tak stala známou po celé zemi. Po Sossiho únosu policie začala systematicky kontrolovat teroristická hnutí. Díky infiltraci se jí podařilo odhalit schovky četných brigadistů a spoustu jich zajala.

Přestože se Itálie vzpamatovala v polovině 70.let z hospodářské krize, začala zase exportovat do zahraničí a ekonomika se zdála být na vzestupu, to samé neplatilo pro politiku – nestabilita, nerovnováha, nedostatek vůle nalézt východisko, uspokojivé řešení pro hlavní politické síly země. Realitou bylo rychlé **střídání vlád** provázené růstem pravicového i levicového **terorismu**.

VOLBY

V roce 1975 dochází k **regionálním** volbám: kampaň DC slibovala (na pozadí rozšířeného násilí v podobě výbuchů a vražd) zemi „klid a pořádek“, PCI (opírající se o rudé provincie Emilia-Romagna, Toscana, Umbria) poukazovali na nepořádek, chaos, korupci a klientelismus v regionech poc místní vládou DC a zvolili si heslo „strana čistých rukou“.

Výsledky: DC 35%, PCI 33%, PSI 12%...tedy výrazný **úspěch levice**. Přiblížila se téměř k magické hranici 51%. Vedle regionů „rudého pásu“ (tedy Toskána, Umbrie a Emilia) se vytvořily rudé giunte i v dalších regionech jako Lombardie, Piemont a Ligurie plus všechna důležitá města.

DC na to reagovala tím, že do svého čela dosadila člověka čestného, který nebyl zapleten do korupčních skandálů: Benigna **Zaccagniniho** (bývalý partyzán).

V dalším roce se konaly **parlamentní volby**. Ty vyvrátily všechny sondáže a ukvapené předpovědi pádu DC. Ti totiž získali 38,7% hlasů a komunisté 34,4%. Vznikla tak nová DC vláda v čele s Giuliem **Andreottim**. Ten vedl i následující dva kabinet (76-79).

Na druhé straně zde byl Aldo **Moro**, jeho stranický kolega, který sondoval možnost užší spolupráce s komunisty. Ti spolupráci zvažovali. To ale nepochopila velká část voličů, především intelektuálové a mladí nezaměstnaní dělníci. To samozřejmě vedlo k novým nepokojům a dalšímu terorismu.

OBNOVA NEPOKOJŮ A TERORISMU – ANNI DI PIOMBO POKRAČUJÍ

Na opětovné vítězství DC reaguje veřejnost, znovu se tedy obnovily studentské a dělnické nepokoje, 1977 studenti obsadili římskou univerzitu.

Na toto obnovené vření zareagovaly **Rudé brigády**, které promyšlenými teroristickými údermi chtěly zcela **ochromit fungování státu**. Jejich strategie ničení spočívala v atentátech proti soudcům, novinářům a vysokým policejním úředníkům. V roce 1977 bylo zavražděno 7 a zraněno 40 lidí. Na počátku roku 1978 existovalo celkem 5 kolon RB: v Miláně, Turíně, Janově, Římě a na Benátsku.

ÚNOS ALDA MORA

Ráno 16. března 1978 však došlo k něčemu nepředvídatelnému. Andreotti měl právě představit novou vládu a oznámit sněmovně, že bude mít podporu komunistů. Ale na cestě do parlamentu přepadlo komando křesťansko-demokratického politika **Alda Mora**, který prosazoval spolupráci s komunisty. Postřílelo celou eskortu a dodnes panují nejasnosti ohledně jeho únosu. Po 54 dní RB pod vedením Maria Morettiho držely Mora na skrytém místě, během nichž nebyl Moro nalezen a snad ani hledán. DC vláda v čele s Andreottim se rozhodla nevyjednávat s RB, které požadovaly výměnu svých zajatých členů za Mora. 9.května 1978 byl Aldo Moro

zavražděn. Jeho vrahové nechali mrtvolu v kufru auta přímo v centru Říma, přesně napůli cesty mezi vedením PCI a DC.

V následujících třech letech padlo za obětí dalších **80 lidí** (dělníci, profesori, novináři...).

Toto nesmyslné vraždění začalo řady teroristických organizací vnitřně nahlodávat a postupně rozkládat. Přispělo k tomu několik nových faktů: generálem byl jmenován schopný Carlo Alberto **Dalla Chiesa**, který měl koordinovat protiteroristickou ofenzívu, a kterému se podařilo přesvědčit pro spolupráci zklamané teroristy, kteří jako tzv. *pentiti* (kajníci) pomáhali v odhalování tajných organizací. Pozitivní roli hrál také zákon snižující trest teroristům, kteří se pro tuto spolupráci rozhodli.

ANNI DI SOLIDARIETÀ NAZIONALE A KONEC HISTORIC. KOMPROMISU

Pojmem „léta národní solidarity“ (*anni di solidarietà nazionale*) se má na mysli konec 70.let, kdy křesťanská demokracie v čele s Andreottim vládne za **podpory komunistů**, díky nimž je schopna jakýchkoli rozhodnutí či usnesení.

Na základě spolupráce těchto dvou největších politických subjektů došlo koncem 70.let k několika **reformám** v oblasti výstavby, stavebního plánování a bytové politiky, dále byl přijat zákon o potratu a konečně zákon, který měl změnit poměry a postoj státu i veřejnosti k mentálně nemocným. Těmto lidem měla být navrácena důstojnost pozbytá v tehdejších blázincích a to tím, že se stanou subjektem, nikoli objektem, léčebného procesu. Šlo tedy o navrácení svobody pacientovi a o jeho znovuzařazení do rodiny a společnosti.

Komunisté byli po celou dobu 70.let důležitou součástí politického života: vláda mohla svá rozhodnutí realizovat jen s jejich podporou. V roce 1979 však vedení PCI konstatovalo, že linie historického kompromisu selhala, protože k podílu na moci nemá ani o krok blíže. Komunisté sice podporovali vládu, ale k jejich zahrnutí do vlády (tedy k zisku ministerstev) nedošlo. Voliči to dali straně najevo v dalších volbách, kdy strana ztratila kolem 1,5 milionu voličů. Na podzim roku 1979 tedy Berlinguer oznámil **konec historického kompromisu**, protože se nakonec nepodařilo prosadit jejich program korektivních reforem. Strana tak odešla do opozice jako tzv. **demokratická alternativa**, tj. spojení všech sil levice (PCI a PSI), která by zbavila DC mocenského monopolu. Ovšem komunisté a socialisté nebyli schopni nalézt společnou řeč, takže se tento projekt nezrealizoval.

Svou dosavadní moc ztrácely i **odbory**. Na konci tohoto desetiletí se zaměstnavatelé cítili už natolik silní, aby mohli přejít k ofenzivě. První byl FIAT, který v roce 1980 propustil náhle 14 000 dělníků s odůvodněním, že na mezinárodních trzích poklesla poptávka. Odbory sice rychle obsadily továrny, ale obratné manévry šéfa průmyslového gigantu dělníky rozdělily, podemlely jejich solidaritu a odbory musely podepsat kapitulaci. Toto ovšem byl precedens, který se prosadil i v příštím desetiletí.